

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN CEZA SORUNLARINA İLİŞKİN KARARLARININ ÖZETLERİ...

Doç. Dr. Köksal BAYRAKTAR

1978 yılında en çok sözü edilen kavramlardan birini de «insan hakları» oluşturmuştur. İnsan yaşamının çeşitli alanlarında gerçekleştirilen, somut sonuçlara ulaşılan bu kavram, son yıllarda ceza hukuku ve ceza yargılama hukukunda da önemli dayanaklardan biri durumuna gelmiştir. İnsan hakları denince akla hemen Avrupa Konseyi ve bu kurumun uygulamaları gelmektedir. Son aylarda Konseyin bir yayını, bu açıdan, önemli bir belge niteliğini taşımaktadır. Bu belgede, Konseyin Bakanlar Komitesinin ceza hukuku sorunlarına ilişkin olarak almış bulunduğu bazı ilke-kararları yayınlanmıştır. Bu kararlarda çeşitli sorunların ele alındığı, öneriler getirildiği görülmektedir. Söz konusu kararların, Türk uygulamacıları ve hukukçularına getirebileceği boyutlar düşünülerek özetleri yapılmıştır (1).

Uluslararası tedhişçilik üzerine :

Bakanlar Komitesi, 24.1.1974 tarihli 53. oturumunda verdiği kararda, tedhişçilerin cezadan kurtulmamaları gerektiğini, bunun için

---

(1) Résolutions du comité des Ministres dans le domaine des problèmes on-minels publication du Conseil de l'Europe, Affaires juridiques, Strasbourg, 1977.

iadenin etkin bir uygulama olduğunu, siyasal nedenlerin cezalandırmama ve iade etmeme için geçerli bir neden olamayacağını belirtmiştir.

Göçmen işçiler arasındaki suçluluğun idari ve yasal yönleri üzerine :

Bakanlar Komitesi, 21.1.1975 tarihli 241. oturumunda verdiği kararda, göçmen işçi, üye devlet toprakları üzerinde ücretle çalışan yabancı kişi ve aile bireyleri olarak tanımlandıktan sonra yabancı işçilerin çok değişik koşullar altında buldukları ve bu koşulların suçun işlenmesinde etkili oldukları belirtilmiştir. Aynı kararda, sanık ya da mahkûm olarak yabancı işçinin ülkedeki diğer kişilere göre daha aşağı bir durumda bulunmaması, sadece duruşmada hazır bulunmayacakları karinesi ile hareketle tutuklanmaması, ücretsiz bir çevirici sağlanması, özellikle erteleme, şartla salıverme gibi önlemlerde ve cezanın yerine getirilmesinde tam bir eşitliğin sağlanması, infazda göçmen işçinin yalnız başına kalmasını önleyecek önlemlerin alınması, mahkûm işçinin ülkesi ile yazışmasının sağlanması, dinsel ve geleneksel duygularına saygı gösterilmesi, konsoloslukları ile hemen ilişki kurabilmesinin sağlanması önerilmiştir.

Sanığın gıyabındaki yargılamada uyulacak kurallar hakkında :

Bakanlar Komitesi, 21.5.1975 tarihli 245. oturumunda, üye devletlerin, kimsenin savunmasını hazırlayabilmesi ve duruşmaya çıkması için elverişli zamanda çağrı almadan mahkûm edilmemesini, çağrının, duruşmaya gelmemenin doğuracağı sakıncaları belirlemesini, sanığın duruşmaya çıkmasının çok yararlı ve zorunlu olduğu durumlarda bu çağrının yenilenmesi, koğuşturmanın başka bir ülkeye aktarılmasının ya da iade isteminde bulunmanın mümkün olduğu durumlarda yargıcın bu yola başvurmasını, sağlayıcı kuralları benimsemeleri önerilmiştir. Aynı kararda, gıyapta yargılama durumunda, sanığın delilleri ortaya koyabilme ve müdahalede bulunabilme hakkına sahip olabilmesinin sağlanması, bu durumda da kanun yollarına başvurabilme olanaklarının tanınması, gıyap kararının, sanığın iadesi dışında bir neden dolayısıyla verilmesi durumunda, yeniden huzurda yargılama isteminde bulunulabilmesi, kuralları öngörülmüştür.

İadeye ilişkin Avrupa Sözleşmesinin uygulanması üzerine :

Bakanlar Kurulunun 21 Mayıs 1975 tarih ve 245. oturumunda, 13 Aralık 1957 tarihli Paris Sözleşmesinin uygulanabilirliğini kolaylaştırma amacı ile, Sözleşmeye taraf olan ülkelerin, - iadesi istenilen kişi 18 yaşından küçük ise ve iade küçüğün topluma yeniden uymasını zorlaştıracak ise en uygun önlemleri birlikte kararlaştırma yönünde hareket etmelerini, - istemde bulunulan devletin ülkesinde suç işlenmiş olsa dahi, isteyen devlette yapılan yargılamasının gerçeğe yakınlığı saptanabiliyorsa iade konusunda anlaşmaları gerektiğini, - istemde bulunan ülkede uygulanmış tutukluluk ya da diğer önlemlerin istemde bulunan devletçe dikkate alınmasını - zamanaşımını kesen ya da durduran sebeplerin istemde bulunulan devletçe de gözönünde tutulmasını, - istenilen kişinin kendisine savunma olanaklarının verilmesini, önermiştir.

Trafik kazalarında taksirle ölüm ya da yaralamaların cezalandırılması hakkında :

Bakanlar Komitesi, 18 Eylül 1975 tarihli 248. oturumunda, üye devletlerin, çok hafif kusurlarda ölüm ya da müessir fiilin tam cezasını vermemelerini, aynı şekilde faile ya da yakınlarına zarar verilmiş olması durumunda cezanın etkisizliğinin görülmesi halinde aynı kurala uymalarını, bu ilkelerin mağdurların giderim hakkını ortadan kaldırmaması gerektiğini belirtmiştir.

Cezaevlerinde çalıştırma üzerine :

Bakanlar Komitesi, 18 Eylül 1975 tarihli 248. oturumunda, çalışmanın mahkûmunun eğitilmesi ve topluma yeniden uymalarını sağlayan önemli bir unsur olduğu belirlendikten sonra üye devletlerin bu uygulamaya öncelik vermeleri ve çalışma ilkesini geçerli kılabilmek için teknik, eğitimsel, toplumsal ve iktisadi yönleri iyice incelemeleri önerilmiştir.

Uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm olanlar hakkında yürütülecek işlemler üzerine :

Bakanlar Komitesi 17 Şubat 1976 tarihli 254. oturumunda, uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların ancak toplumun korunması için

gerekli olan durumlarda verilmesi, cezanın uygulanışında mahkûmun cezalandırılmasını sağlayıcı önlemler için gerekli olan yasal ve yönetsel kurallar getirilmesi, cezaevlerinde çalıştırma ilkesinin uygulanması, suçlunun topluma yeniden uyarlı bir birey durumuna getirişmesi için çalışılması, şartla salıverilmenin uygulanabilmesi için suçlunun devamlı olarak gözetilmesi, süresiz hürriyeti bağlayıcı cezalarda da aynı ilkenin uygulanması, cezaevi personelinin genel düzeyinin geliştirilmesi ve kamuoyunun bu konuda daha anlayışlı olmasının sağlanması önerilmiştir.

Özgürlüğü bağlayıcı cezalar yerine geçecek ceza önlemleri üzerine :

Bakanlar Komitesi, 9 Mart 1976 tarihli 255. oturumunda hürriyeti bağlayıcı cezaların meydana getirdiği olumsuz sonuçlar ve insan haklarına duyulan saygı gereğince, bu cezalar yerine tecil ve gözetimli serbestlik gibi önlemler yanında şu önlemlerin de uygulanabileceğini belirtmiştir : Para cezaları, çeşitli hakları kullanmada kısıtlılık, zoralm, çalışma gibi... Aynı kararda üye ülkelerin bu gibi yeni önlemlere girişmeleri ve bu girişimleri engelleyebilecek yasal kuralların ortadan kaldırılması önerilmiştir.

İlâç tutkunluğu üzerine :

Bakanlar Komitesi, 23 Eylül 1976 tarihli 260. oturumunda bu tutkunluğa ilişkin olarak üye devletlerde yapılan çalışmaların hızlandırılması, bununla ilgili suçluluk biçimlerinin ortaya konulması, yasal durumların sonuçlarının belirlenmesi, bu tutkunlukla otomobil sürme arasındaki ilişkilerin belirtilmesi, önerilmiştir.

Mağdurların zararlarının giderilmesi üzerine :

Bakanlar Komitesi 28 Eylül 1977 tarihli 275. oturumunda suç mağdurlarının durumlarına özel bir önem vererek mağdurların ve yakınlarının zararlarının giderilmemesi durumlarında devlet katkısının gerçekleştirilmesini, bu konuda gerekli kurumların kurulmasını, bu giderimin en eksiksiz biçimde olmasını, bu yükümlülüklerin suçun işlendiği yerdeki devlete ait bulunduğunu ileri sürmüştür.

Çevrenin korunmasında ceza hukukunun katkısı üzerine :

Bakanlar Komitesi 28 Eylül 1977 tarihli 275. oturumunda, çevre

kirliliği ile uygar yaşam arasındaki uyumsuz ilişkilere değindikten sonra üye devletlerin, başta para cezalarının çeşitli biçimleri, hakları kullanmada kısıtlılık gibi yaptırımlar olmak üzere değişik yaptırımların denenmesini, ceza koğuşturmasına bu konuda yeni uygulamalar getirilmesini, bu konudaki kuralların ulusal ve uluslararası alanda birleştirilmesini önermiştir.

Kaçma suçu üzerine :

Bakanlar Komitesi 28 Eylül 1977 tarihli 275. oturumunda, trafik kazalarının önemine ve oluşturduğu olumsuz yönlerine değindikten sonra, trafik kazalarında kazayı yapan kişinin olay yerini terkmemesi ve bunu önleyecek etkin önlemlerin alınması gerekliliğini belirtmiştir.